

INVESTICIJSKI DIALOG

Slovenija – priložnosti in izzivi na področju investicij

V okviru AmCham Slovenija deluje **AmCham Komisija za spodbujanje investicij**. Njen osnovni cilj je prispevati k izboljšanju investicijskega, poslovnega in življenjskega okolja v Sloveniji ter dodatno osvetliti investicijske priložnosti domačim in tujim investitorjem. Ugodno investicijsko okolje ima namreč pozitiven učinek na gospodarstvo v državi, prav tako se na svetovnih lestvicah izboljšuje konkurenčnost države, kar spodbudi investitorje – slovenske in mednarodne, da več investirajo v Sloveniji. Dodatne kakovostne naložbe pozitivno vplivajo na blaginjo v državi (več denarja za boljše storitve države – vrtci, šole, zdravstvo) in ustvarjajo nova delovna mesta.

V tem dokumentu predstavljamo predloge, mnenja in rešitve poslovne skupnosti za izboljšanje poslovnega in investicijskega okolja v Sloveniji.

Predlagamo uvedbo strateških smernic delovanja (kratkoročnih in dolgoročnih) ter sistemskih sprememb, ki bi izboljšale slovensko poslovno in investicijsko okolje. Želimo več kakovostnih in trajnostnih investicij ter s tem novih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo in možnostjo za nadaljnji razvoj, kar bo izboljšalo blaginjo in kakovost življenja državljanov.

AmCham Komisija za spodbujanje investicij si prizadeva za strokovni dialog ter je pripravljena soustvarjati in sodelovati pri udejanjanju ukrepov in ciljev, zastavljenih v tem dokumentu.

Ozadje in nastanek dokumenta

Komisija za spodbujanje investicij, v katero so vključeni predstavniki manjših in večjih podjetij iz številnih panog, je prvi **investicijski dialog »Slovenija – priložnosti in izzivi«** organizirala v okviru 4. investicijske in razvojne konference »Slovenia Business Bridge™ – priložnosti v središču sprememb«, ki se je 19. aprila 2017 odvila v Ljubljani. Ustvarjalnega sodelovanja se je udeležilo 140 predstavnikov gospodarstva, države in civilne družbe. Udeleženci so obravnavali štiri temeljna področja:

1. Učinkovitost institucij, birokracije in pravnega sistema
2. Učinkovitost finančnega trga in davčni sistem
3. Prihodnost dela
4. Slovenija kot referenčna država

Komisija si prizadeva, da Slovenija postane prva izbira investitorjev, ki prihajajo v Evropo. Zato že vse od prvega investicijskega dialoga spremlja razvoj in trende ter skozi dialog z investitorji in akademsko sfero nadgrajuje predloge za izboljšanje investicijskega okolja. Rezultat tega dela je tukaj predstavljeni dokument.

PREGLED IZBRANIH UKREPOV PO PODROČJIH DELOVANJA

INSTITUCIJE

- Predpisi naj urejajo le tisto, kar je nujno
- Spoštovanje instruktivskih rokov
- Odprava ovir na področju gradbenih dovoljenj

INFRASTRUKTURA

- Pospešitev gradnje pristanišč, letališč in železnice
- Digitalna transformacija Luke Koper
- Razvoj aerodroma Maribor v logistični center

INOVACIJE IN KREATIVNO OKOLJE

- Vzpostavitev inovacijskega vozlišča (huba)
- Partnerski ekosistem: Slovenija kot LivingLab
- Digitalna transformacija na vseh ravneh

TRG DELA IN ZAPOSLOVANJE

- Uvedba razvojne kapice pri socialnih prispevkih
- Podpora prilagodljivim oblikam zaposlitve
- Povezovanje lokalnih skupnosti, izobraževalnih ustanov in podjetij

IZOBRAŽEVANJE IN KOMPETENCE

- Nadgradnja učnih programov za kompetence in poklice prihodnosti
- Ustanovitev vozlišča (huba) za tehnične poklice v povezavi z inovativnimi podjetji

SODELOVANJE MED AKTERJI RAZVOJA

- Sodelovanje med vladnim in zasebnim sektorjem pri oblikovanju poslovnih strategij
- Dialog z mediji o njihovem vplivu na poslovno okolje

1. Slovensko investicijsko okolje

AmCham Komisija za spodbujanje investicij poslovno in življenjsko okolje v Sloveniji v splošnem ocenjuje kot stabilno in kakovostno ter hkrati pozdravlja dosedanja prizadevanja Vlade Republike Slovenije za izboljšanje investicijskega okolja v Sloveniji.

Po globalnem indeksu konkurenčnosti za leto 2019, ki ga je objavil Svetovni gospodarski forum,¹ **Slovenija med 140 državami zaseda 35. mesto.** Kot najmočnejša področja konkurenčnosti Slovenije ocenjujejo makroekonomsko stabilnost, sledi ji zdravstvo, infrastrukturo in veščine, medtem ko je glede možnosti inoviranja, učinkovitosti finančnega trga, učinkovitosti trga dela ter velikosti trga in institucij še vedno nižje na lestvici konkurenčnosti.

Sloveniji je že uspelo privabiti nekaj kakovostnih in trajnih domačih ter tujih investicij, ki so prestrukturirala in prenovila obstoječa podjetja, pozornost pa posvetila zlasti vložku v razvoj (Iskraemeco, Trimo, Yaskawa, Silico, Mahle, Sandoz, Goodyear, Droga Kolinska – Atlantic Grupa, NKBM, RJK Capital, Monkel, naložbe Wolford, Boxmark Leather). Zlasti področje spodbujanja raziskav in razvoja ocenjujemo kot ključno, da Slovenijo na svetovni zemljevid umestimo kot zeleno referenčno državo v digitalni Evropi.

Napredni smo tudi na področjih inovacij in tehnoloških rešitev (Institut Jožef Stefan, Tehnološki park, državni oblak za bolj sinhroniziran razvoj državnega IT-ja, spletna platforma e-učenje, Dewesoft).

Hkrati kot dobro prakso v Sloveniji ocenjujemo posamezne primere sodelovanja in prilagajanja med različnimi deležniki, tako med podjetji kot med gospodarstvom in javno upravo ter lokalnimi oblastmi. Kot dobro ocenjujemo še sodelovanje med nekaterimi podjetji in njihovimi sindikati ter z Evropsko unijo. Ravno zaradi dobrega sodelovanja so postopki pridobitve nekaterih dovoljenj že krajši.

Pozitivno ocenjujemo tudi spodbujanje zagonskih podjetij in obstoj podjetniških spodbujevalnikov.

Vsi navedeni in drugi primeri dobrih praks potrjujejo voljo za ustvarjanje priložnosti in udejanjanje investicij.

Komisija hkrati ocenjuje in obžaluje, da so se v preteklosti v Sloveniji pojavili **številni primeri zamujenih, preklicanih in neizvedenih investicij,** s čimer smo izgubili dobršno mero zaupanja investitorjev. Razlogov je več – prevelike birokratske ovire, predolgi postopki, neustrezna pogajanja (IBM), nedovršenost in kompleksnost zakonodaje (HiT, Pipistrel, Uber), neučinkovitost in neustrezno delovanje podpornih institucij (KKR), pridobivanje gradbenih dovoljenj in predolgi postopki za pridobitev okoljskih soglasij (ARSO in vpliv nevladnih

---

¹ World Economic Forum (2018). *The Global Competitiveness Report 2018*. Dostopno na: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>.

organizacij). Prav tako ocenjujemo, da bi sodelovanje med gospodarstvom ter javno in lokalno upravo moralo biti še boljše in zlasti bolj usklajeno.

Kot razlog za neizvedene investicije so pogosto omenjeni tudi davčni sistem, davčna obremenitev plač in zlasti obremenitev s socialnimi prispevki, ki je ena najvišjih v Evropi in po našem mnenju previsoka. V Sloveniji so (v primerjavi z nekaterimi konkurenčnejšimi državami, kot so Singapur, Švica, ZDA, Velika Britanija, Japonska, Norveška, Tajvan in Kanada) prispevki za socialno varnost eni najvišjih, v Evropi so takoj za Bosno in Hercegovino ter Nizozemsko. Zaposleni za socialni prispevek plača 22,1 odstotka svoje plače, medtem ko delodajalec še dodatno prispeva 16,1 odstotka (vir: Global Competitiveness Index 2016–2017, FURS).

Primerjava odbitka davkov in socialnih prispevkov po državah na 10.000 bruto/mesec:

- o 7900 neto / POL
- o 5700 neto / NEM
- o 4000 neto / SLO

To vpliva na privabljanje in zaposlovanje domačih in tujih visoko izobraženih kadrov. Težavi pri tem sta tudi nefleksibilnost trga dela ter pridobitev dovoljenja za bivanje in delo (podjetja Zemanta, Lek, Iskraemeco). Iz podobnih razlogov so številna podjetja in startupi pogosto registrirani v tujini.

Slovenija je prepočasna v postopkih privatizacije (Telekom Slovenije), vlagatelji pa zaradi kompleksnosti in razpršenosti institucij ne vedo, kje iskati prave informacije.

Investitorji se Slovenije izogibajo tudi zaradi visoke stopnje tveganja negativnih (tudi izmišljenih) zgodb v medijih.

Prav tako člane AmCham Komisije za spodbujanje investicij skrbi, da prejšnja koalicijska pogodba skorajda ni omenjala ukrepov, ki so povezani s spodbujanjem in privabljanjem investicij. Ravno v času pozicioniranja slovenskega gospodarstva kot »zeleno, kreativno in pametno« ter skladno s pobudo »Slovenija, zelena referenčna država v digitalni Evropi« so namreč ukrepi v smeri privabljanja čim več trajnostnih naložb še kako pomembni. Zlasti naložbe v inovativna podjetja, centre za raziskave in inovacije, obnovljive vire energije, energetska učinkovitost in zeleno mobilnost, poslovno infrastrukturo in razvoj tehnologij IKT poleg uveljavljanja Slovenije na svetovnih lestvicah konkurenčnosti in višanja blaginje v državi ustvarjajo tudi delovna mesta z visoko dodano vrednostjo.

2. Smernice in predlogi

Slovenija je odlična država za življenje, in to bi morala postati njena največja konkurenčna prednost. Toda treba je premisliti, v kolikšni meri je kakovost vzdržna, če v državi ne bo prišlo do izboljšav na številnih področjih, na katera opozarjamo v tem dokumentu.

Člani komisije poudarjajo, da je treba področja, kjer smo najšibkejši, nasloviti in popraviti, področja, na katerih je Slovenija dokaj močna in napredna, pa zaradi hitrih in nepredvidljivih sprememb ter tehnološkega razvoja nenehno krepiti.

Če želimo privabiti in ohraniti več investitorjev, potrebujemo še konkurenčnejše in ugodnejše poslovno okolje, ki bo imelo:

- učinkovite institucije (vključno s podpornimi institucijami),
- učinkovit trg dela in primeren izobraževalni sistem,
- primerno davčno okolje,
- naklonjenost do inovativnosti in talentov z ustreznimi kompetencami.

V nadaljevanju predlagamo smernice in konkretne ukrepe, s katerimi bi izboljšali slovensko investicijsko okolje na področju:

- institucij,
- infrastrukture,
- inovacij in kreativnega okolja,
- trga dela in zaposlovanja,
- izobraževanja in kompetenc,
- sodelovanja med razvojnimi akterji.

2.1. Institucije

Zavzemamo se za odpravo administrativnih ovir in poenostavitev nadzornih postopkov, krepitev institucij, prestrukturiranje in nadgradnjo zakonodaje ter učinkovitejši javni sektor za:

- pridobitev zaupanja domačih in tujih investitorjev,
- povečanje interesa za vstop na slovenski trg potencialnih domačih in tujih investitorjev,
- skrajšanje časa vstopa investitorjev na trg,
- poenostavljen vstop investitorjev na trg,
- ohranjanje slovenskih investitorjev na slovenskem trgu.

Ukrepi:

I. Odpraviti administrativne ovire, poenostaviti nadzorne postopke ter izboljšati in prestrukturirati pravno in zakonodajno okolje

- Optimizacija pravil, zmanjšanje obsega birokracije ter krajši in poenostavljeni administrativni postopki.
- Poenostavljeni predpisi, ki urejajo le takrat, ko je to nujno (zmanjšanje nagnjenosti k prevelikemu zakonskemu urejevanju).
- Odprava zakonodajnih ovir, prednostno na področju pridobivanja gradbenih dovoljenj (določitev območij, gradnja, dovoljenja, ocena vpliva na okolje). Hitrejši in učinkovitejši morajo biti tudi postopki pri pridobitvi dodatnih dovoljenj in pri spreminjanju namembnosti območij iz kmetijskih v industrijska ter postopki za spodbujanje »greenfield investicij«.
- Predlagamo šestmesečni rok za spremembe okoljskega prostorskega načrta za potrebe investitorjev.
- Zagotovitev spoštovanja instrucijskih rokov in njihovo skrajšanje (materialna odgovornost države za škodo, povzročeno z nespoštovanjem rokov). Zmanjšati je treba birokratsko nagnjenost k izogibanju sprejemanja odločitev za dolge postopke v primeru dvomov.
- Učinkovitejša ureditev področja nadzora in inšpekcij. Kot enega od konkretnih ukrepov predlagamo, da se informacije in potrebni instrumenti (tudi vzpostavitev pametne aplikacije) zagotovijo vsem nadzornikom in inšpektorjem.
- Prilagoditev in poenostavitev obrazcev.
- Ukinitvev komunalne takse in uvedba nekajletne davčne olajšave za nove investitorje.

II. Okrepiti vlogo podpornih institucij in aktiviranje diplomatske mreže

- Zagotoviti je treba pravične, nepristranske institucije, ki odločajo hitro in transparentno ter odločitve in ukrepe tudi implementirajo.

- Skrajšanje časov sodnih postopkov.
- Treba je boljše ozavestiti pomembno vlogo AVK in vseh drugih agencij za regulacijo trga (AKOS, ATPV, AVO). Pripraviti je treba priporočila za boljše ozaveščenost in učinkovitejše delovanje, večjo strokovnost in sprejemanje odgovornosti. Zagotoviti je treba spoštovanje instrukijskih rokov in poenostavitev obrazcev.
- Potrebujemo primernejši in bolj pozitiven marketinški pristop ter večjo aktivacijo diplomatske mreže, ki bi:
  - Slovenijo promovirala kot državo, ki je odlična za investitorje;
  - organizirala turneje ter aktivno in primerno promocijo investicijskih priložnosti v Sloveniji.
- Redefiniranje vloge agencije za spodbujanje investicij: vse potrebne informacije za investiranje morajo biti lahko dostopne, zato se nam zdi ključno, da se vloga agencije ponovno opredeli tako, da bi vlagateljem nudila vse potrebne informacije in asistenco pri vstopu na slovenski trg po načelu »vse na enem mestu«. Predlagamo tudi, da taka agencija razvije posebno aplikacijo.
- Krepitev finančnega trga z zagotavljanjem transparentnega delovanja in učinkovitega nadzora na vseh področjih. K delovanju finančnega trga in interesu investitorjev bi prispevalo tudi zagotavljanje uspešne privatizacije državnih podjetij – predlagamo pripravo izvedbenega dokumenta z natančno določenimi roki in jasnimi zadolžitvami za izvedbo (kdo, kaj, do kdaj).

III. Povečati učinkovitost javnega sektorja

- Večji poudarek je treba nameniti zadovoljstvu strank. Zadovoljstvo strank je treba meriti – z vidika stroškovne učinkovitosti javne uprave in vpliva na stroške uporabnikov (koliko stranke privarčujejo).
- Razumna regionalizacija in zmanjšanje števila občin (to se je iz leta v leto povečevalo, trenutno je v Sloveniji 212 občin) ter opredelitev jasnih kriterijev samozadostne občine. Zavzemamo se za spremembo načina financiranja občin (lastni finančni viri). To bo občine spodbudilo, da pridobijo investitorje.
- Treba je zagotoviti zadostno podporo skupnim poslovnim/podpornim/socialnim platformam in podporo projektom majhnih občin, ki ne morejo izpolniti pogojev prijave za strukturne EU-projekte, kar se kaže v odrinjenosti občanov od koristi projektov, kakršnih so deležne velike občine (npr. projekt FLAPAX).
- Poglobljeno in skladno povezovanje in sodelovanje javnih institucij.

2.2. Infrastruktura

Zavzemamo se za nadgradnjo in izboljšanje kakovosti in razpoložljivosti trenutne infrastrukture za:

- učinkovito delovanje gospodarstva,
- nižje stroške poslovanja,
- manjše razdalje in krajše čase,
- varno in pravočasno (iz)dobavo,
- dobro povezljivost (najmanj) z regijo.

Ukrepi:

- Investicije v vzdrževanje in nadaljnji razvoj infrastrukture:
  - vzdrževanje infrastrukture: cestna, železniška, zračna, morska, telekomunikacijska, elektro-energetska,
  - stalno nadgrajevanje komunikacijskih infrastruktur,
  - pospešitev gradnje infrastrukture, pristanišč, letališč in železnice.
- Ocenjujemo, da bi se z digitalno transformacijo pretočnost Luke Koper povečala za 30 odstotkov. Menimo, da bi lahko z Luko Koper, najsevernejšo jadransko luko, povezali jug in sever Evrope.
- Zavzemamo se za nadaljnji razvoj aerodroma Maribor, ki lahko postane logistični center Evrazije.
- Izboljšave na področju logističnih storitev.

2.3. Inovacije in kreativno okolje

Zmožnost in zavezanost k tehnološkim inovacijam za:

- večjo produktivnost,
- večjo inovativnost,
- večjo učinkovitost,
- nadaljnji razvoj,
- več trajnostnih investicij visokotehnoloških podjetij,
- povečanje ekonomije obsega,
- status »pametne ekonomije«.

Ukrepi:

- Krepitev tujih in domačih neposrednih investicij v nove tehnologije in know-how – oziroma ustvarjanje privlačnejšega okolja (zagotoviti boljše davčno okolje).
- Predlagamo integracijo in povezovanje institucij ter generacij na eni platformi: vzpostavitev inovacijskega huba, kjer bi dobre inovativne ideje predstavljali potencialnim investitorjem. Vključiti tudi institucije in odločevalce.
- Partnerski ekosistem: Slovenija kot LivingLab.
- Spodbujamo naložbo v razvoj referenčnega okvira za pametne skupnosti in »pametna mesta po meri človeka« ter pilotne projekte na področju robotike (npr. robotske hiše).
- Želimo si večje podpore vlade pri mednarodnih (cross-nation) projektih (npr. FLAPAX, Open Education, Post design center, Blockchain) ter spodbujanje sodelovanja med slovenskimi raziskovalnimi inštituti in tujimi razvojnimi institucijami.
- Grajenje, razvoj in podpora ekosistema startupov – Slovenija naj postane startup hub (vozlišče/središče).
- Pomembno je poudariti tudi izboljšanje zakonodaje na področju pravic intelektualne lastnine.
- Digitalna transformacija na vseh ravneh: pri implementaciji vseh teh novih tehnologij je ključno, da se jim prilagodimo in digitaliziramo procese.
- Stalno usklajevanje razvojnih trendov in kompetenc.

2.4. Učinkovitost trga dela in zaposlovanje

Učinkovitost trga dela in strošek delovne sile sta pogosto med poglavitnimi kriteriji, ki na investitorje vplivajo pri odločanju, ali naj investirajo v državo, vplivajo pa tudi na konkurenčnost slovenskih podjetij v dejavnostih z visoko dodano vrednostjo. Učinkovitejši trg dela bo pripomogel k:

- večjemu interesu investitorjev za investiranje v Slovenijo,
- večji konkurenčnosti Slovenije,
- privabljanju talentov in ljudi z visokimi kompetencami iz tujine,
- ohranjanju in razvoju domačih talentov,
- novim delovnim mestom z visoko dodano vrednostjo.

Ukrepi:

I. Davčni sistem in prispevki

- Predlagamo uvedbo »razvojne kapice« oziroma zneskovne meje nad določenim bruto zneskom povprečne plače v Republiki Sloveniji, s čimer bi omejili plačevanje prispevkov za socialno varnost nad določeno višino bruto prihodkov.
- Razširitev mej dohodninskih razredov (predlagamo nadaljnjo postopno širitev dohodninskih razredov – vsako leto) in manjša obdavčitev visoko plačanih delovnih mest, kar gre z roko v roki z uvedbo razvojne kapice.
- Krajši in preprostejši davčni postopki (vključno z zakonsko določbo, kakšne so posledice, če FURS postopka ne zaključi v določenem roku).
- Poenostavitev plačevanja davkov za tujce ter primerna podpora in svetovanje.
- Učinkovitejše službe davčnih inšpekcij, ki jih je treba ustrezno seznaniti z vsebino in pravili zakonodaje ter poslovanja.

II. Učinkovitost trga dela

- Zavzemamo se za večjo učinkovitost trga dela s prilagodljivimi (novimi) oblikami dela, ki ustrezajo razvoju in novim poklicem. Poiskati je treba možnosti za zaposlovanje po načelu projektne dela in s tem večje prilagodljivosti delodajalcev. Najti je treba ravnovesje oziroma kombinacije dela od doma in prisotnosti na delovnem mestu.
- Ključna sta poenostavitev postopkov zaposlovanja in odpuščanja ter spodbujanje odnosa »come & go« pri posameznikih in podjetjih.
- Verjamemo, da bo trg dela učinkovitejši ob boljši povezanosti krajevne skupnosti, izobraževalnih ustanov in podjetij. Ob tem predlagamo, da naj bo financiranje občin bolj povezano z uspešnostjo podjetij, komunikacija med potrebami podjetij in izobraževalnim sektorjem pa pogostejša in bolj odprta.
- Poenostavitev postopkov pridobivanja delovnih dovoljenj in priseljevanja ter spodbujanje kakovosti življenja.

2.5. Izobraževanje, usposabljanje in kompetence

Zavzemamo se za boljši izobraževalni sistem na vseh stopnjah, za:

- razvoj domačih talentov,
- privabljanje tujih talentov,
- ustvarjanje kadra z visoko dodano vrednostjo.

Ukrepi:

- Izboljšave in nadgradnja v oblikovanju šolskega programa, ki temelji na kompetencah prihodnosti (spremembe učnega načrta na vseh ravneh šolanja – osnovni, srednji in višji, spodbujanje podjetniške miselnosti in tehnoloških poklicev v osnovnih in srednjih šolah).
- Pomembno je ustvariti boljše razmere in poenostaviti postopke priseljevanja ter spodbujati promocijo kakovosti življenja za tujce, ki želijo priti na izobraževanje v Slovenijo.
- Zavzemamo se za ustanovitev huba oziroma vozlišča za tehnične poklice v povezavi z inovativnimi podjetji.
- Treba je prepoznati poklice in kompetence prihodnosti ter graditi na njih.

2.6. Sodelovanje med razvojnimi akterji

Spodbuditi želimo boljše sodelovanje med akterji, ki lahko prispevajo h gospodarskemu razvoju in kakovostnemu življenju kot temeljnemu cilju države (odločevalci, načrtovalci in izvajalci ukrepov, management razvojno usmerjenih podjetij, raziskovalci v javnem in zasebnem sektorju, mediji, državna in lokalna uprava) za:

- boljšo koordinacijo ukrepov razvojnih politik,
- večjo uspešnost razvojnih prizadevanj vseh razvojnih akterjev,
- boljšo ozaveščenost o sodobnih razvojnih trendih,
- boljšo obveščenost o razvojnih uspehih slovenskega gospodarstva in države.

Ukrepi:

- Odprt in stalen dialog med vlado in gospodarstvom.
- Sodelovanje med vladnim in zasebnim sektorjem pri oblikovanju ciljnih poslovnih, državnih in lokalnih strategij.
- Sodelovanje na lokalni ravni med gospodarstvom, izobraževalnimi ustanovami, zavodi za zaposlovanje in upravnimi organi.
- Medresorsko sodelovanje na vseh področjih, ki vplivajo na investicijsko okolje in uspešnost gospodarstva.
- Odkrit in stalen dialog med gospodarstvom in mediji o tem, kako lahko mediji s svojim poročanjem vplivajo na poslovno in investicijsko okolje ter prispevajo k pozitivnim razvojnim trendom.
- Odkrit dialog in transparentno poročanje o negativnih praksah (korupcija in klientelizem, neetične poslovne prakse, prekarno in črno zaposlovanje), da bi se povečalo zaupanje v dobre delodajalce in razvojno uspešna podjetja in investitorje. Promocija dobrih zgledov.